

Спеціалізована вчена рада Д 35.051.27
у Львівському національному
університеті імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію МАЙКИ Максима Борисовича
«Виконання ухвал суду у цивільному процесі»
на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес,
сімейне право, міжнародне приватне право (233 арк.)

Актуальність обраної теми дослідження. Після проголошення незалежності в Україні почалися активні процеси трансформації суспільних відносин, заміни адміністративно-командних методів управління на ліберальні засади функціонування правовідносин. Відповідно це вимагало у найкоротші строки реформувати національне законодавство, що обумовило ухвалення Цивільного процесуального кодексу України. В той же час з моменту набрання чинності Цивільним процесуальним кодексом України пройшло більш, ніж десять років. Не дивлячись на численні зміни до його тексту, прийняття та скасування низки пов'язаних з ним нормативних актів, значну кількість офіційних тлумачень його положень Конституційним Судом України, Цивільний процесуальний кодекс України потребує подальшого вдосконалення. Обов'язковість судових актів, передбачена ч. 5 ст. 125 Конституції України, гарантується законодавцем шляхом передбачення механізму їх виконання. Особливий суб'єктний склад правовідносин на стадії виконання ухвали суду обумовлює специфіку процедури реалізації вказаного виду судових актів. Визначення юридичної природи правовідносин на стадії виконання ухвал суду у цивільному процесі створює передумови для характеристики процедури реалізації ухвал, окреслює критерії класифікації суб'єктів та способів виконання вказаних судових актів, що дає підстави для обґрунтування пропозицій щодо оптимізації законодавства та правозастосовної практики.

Тематика виконання судових рішень давно є предметом досліджень вітчизняних вчених-процесуалістів. Питання реалізації судових актів активно досліджуються і сучасними науковцями. Водночас, вказані наукові дослідження стосувались або реалізації судових актів загалом, або процедури їх виконання у межах виконавчого провадження. Проте станом на даний час, комплексного дослідження теорії та практики реалізації саме ухвал суду як

виду судових рішень у цивільному процесі чинна доктринальна база не містить, що обумовлює обрання автором актуальної теми дослідження через необхідність доцільність подальшого розвитку теорії судових ухвал у сучасному цивільному процесі та необхідністю внесення змін у цивільне процесуальне законодавство з урахуванням останніх досягнень науки цивільного процесу, наявністю у теорії цивільного процесу різних позицій науковців щодо розуміння сутності та змісту правовідносин на стадії виконання ухвали, негативною практикою виконання судових актів в Україні.

Відтак дисертаційне дослідження М. Б. Майки щодо цивільних процесуальних аспектів виконання судових ухвал слід вважати таким, що відповідає вимогам щодо актуальності, та необхідним для подальшого розвитку доктрини цивільного процесуального права.

Важливість теми дисертації підтверджується включенням її до планів науково-дослідної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка в рамках двох наукових тем юридичного факультету: на 2012–2014 роки «Удосконалення механізму правового регулювання у світлі новелізації цивільного законодавства» (номер державної реєстрації 0112U003754) та на 2016–2018 роки «Проблеми уніфікації цивільного законодавства України із правом ЄС» (номер державної реєстрації 0116U001703).

З цього робимо висновок, що актуальність теми дисертаційного дослідження відзначається теоретичною та практичною значущістю розв'язуваних проблем, характером обговорюваних питань, перманентною потребою наукового супроводу процесу вдосконалення цивільного процесуального законодавства, потребами приведення його відповідно до міжнародних стандартів верховенства права, спрямованістю рекомендацій, сформульованих автором.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, рекомендацій. Структура дисертації обумовлена завданнями дослідження та в цілому відповідає внутрішньому логічному зв'язку його етапів. Дослідження складається із анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, які поділено на вісім підрозділів, висновків, двох додатків. До роботи додано список використаних джерел, який містить 360 найменувань.

За допомогою складеного плану дисертаційного дослідження в рамках визначення теоретичної характеристики ухвали суду як судового рішення з огляду на його реалізованість розкривається законна сила ухвал суду в цивільному процесі як передумови виконання судового акту, здійснюється класифікація ухвал суду за критерієм порядку та способу виконання (розділ 1). Визначаючи сутність та зміст правовідносин з виконання ухвал у цивільному процесі, звертається увага на юридичну природу правовідносин на стадії виконання ухвал суду в цивільному процесі, склад та правосуб'єктність учасників цих правовідносин (розділ 2). Важливою складовою роботи стало

визначення особливостей виконання ухвал суду в цивільному процесі з розмежуванням процесуальних форм реалізації ухвал суду, котрі виконуються в рамках виконавчого провадження, реалізуються без використання інструментів та процедур виконавчого провадження, а також імплементацію (законну силу) ухвал суду, для яких окремо не визначена стадія виконання (розділ 3).

Представлене дисертаційне дослідження характеризується необхідними для такого виду робіт ознаками **наукової новизни та практичної значущості одержаних результатів**. Наукова новизна дисертації полягає в тому, що на основі детального дослідження стану наукової думки, національного та зарубіжного законодавства, досвіду правозастосування визначено зміст ухвали суду як підстави виконання (реалізації) та виконавчого документа.

Дослідження містить положення, які заслуговують на увагу та підтримку. Вони свідчать про наукову ерудицію та обізнаність дисертанта про теоретичні та практичні аспекти проблеми теорії цивільних процесуальних правовідносин та виконавчого провадження. Окремо варто зупинитися на низці таких положень, які винесено до змісту наукової новизни проведеного дослідження.

Достатньо оригінальними й такими, що містять елементи новизни, слід визнати дослідження правової природи правовідносин на стадії виконання ухвал суду у цивільному процесі. Для цього здобувачем було поставлене питання місця норм, які регулюють виконання ухвал суду у системі права України. В ході дослідження було зроблено висновок про необхідність уточнення поняття «виконання судових актів», «виконавче провадження», «судове рішення», «рішення суду». Це дозволило автору зробити аргументований висновок про те, що норми, які регламентують процедуру виконання ухвал суду у цивільному процесі поєднують елементи різних галузей права, а між судом, суб'єктами владних повноважень та учасниками цивільного процесу виконання виникають цивільно-правові, процесуальні та процедурні відносини пов'язані із реалізацією судових актів.

Небезпідставними є висновки щодо класифікації ухвал суду, постановлених за правилами цивільного судочинства за критерієм порядку та способу виконання на дві групи: ухвали суду, виконання яких здійснюється органами Державної виконавчої служби України чи приватним виконавцем за правилами законодавства про виконавче провадження; ухвали суду, виконання яких здійснюється поза межами виконавчого провадження без участі державного та приватного виконавця. Окремо виокремлено ухвали суду, для яких законодавством не передбачена стадія виконання. Така класифікація носить не тільки теоретичний, але й прикладний характер, оскільки чітко розмежує процесуальну форму реалізацію різноманітних ухвал суду в цивільному процесі.

На увагу заслуговує удосконалення положень щодо відсутності в ухвал суду про забезпечення позову, зустрічне забезпечення, про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України та деяких інших таких

правових наслідків законної ухвали суду, як остаточність та виключність. Дійсно низка судових ухвал, які виконуються, у тому числі із використанням інструментів та процедур виконавчого провадження, містять наказ суду на тимчасовій основі. Тому достатньо логічними є висновки, що окремі ухвали суду характеризуються однією або двома ознаками (обов'язковість, а в деяких випадках і здійсненність).

Небезпідставними є висновки здобувача, що в процесі виконання ухвали суду, постановленої за правилами цивільного судочинства, суд може бути як безпосередньо суб'єктом виконання ухвали, так і суб'єктом, який сприяє виконанню ухвал.

Зважаючи на всеохоплюючу тенденцію діджиталізації усіх сфер приватного й публічного життя взагалі та правової системи зокрема, заслуговує на підтримку звернення уваги на пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства щодо здійснення інформаційно-технічного забезпечення примусового виконання та створення умов для контролю за правочинами боржника, пов'язаними із зміною майнового стану, а також забезпечення доступу суб'єктів примусового виконання до усіх державних інформаційних ресурсів та баз даних.

Підтримуємо авторські спроби здійснити аналіз чинного законодавства та правозастосовної практики виконання ухвал суду про розшук відповідача, боржника або дитини, ухвал про застосування заходів процесуального примусу, запропоновано удосконалити законодавство у вказаній сфері, скоротивши строки підготовки та проведення процесуальних заходів у випадку виконання ухвали про розшук відповідача, боржника або дитини, сформувавши конкретні пропозиції щодо реалізації ухвали про привід свідка.

Практичне значення отриманих результатів визначається можливістю напрацювання певних пропозицій щодо вдосконалення чинного цивільного процесуального законодавства, про що свідчить підготовлений здобувачем проект закону про внесення змін до низки нормативно-правових актів (Кодексу України про адміністративні правопорушення, Цивільного процесуального кодексу України та Закону України «Про виконавче провадження»). Окремо хочеться відмітити пропозиції щодо наділення повноважень виконавця вносити до суду подання про зняття арешту з майна та грошових коштів боржника у разі розстрочення чи відстрочення виконання рішення суду, права боржника ініціювати провадження щодо зняття тимчасового обмеження у праві на виїзд за межі України, встановлення відповідальності боржника у виді 3% річних, обов'язку відшкодування шкоди та інфляційних втрат за невиконання боржником умов ухвали суду про затвердження мирової угоди в частині сплати грошових коштів, особливостей процесуального порядку виконання ухвал суду про привід свідка, витребування доказів, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, права виконавця самостійно задовольняти вимоги скарги, поданої до суду на його дії до початку розгляду вимог скарги по суті та ін.

Належним чином обґрунтованими та такими, що можуть знайти своє втілення в чинному законодавстві, є пропозиції щодо виконання ухвали суду про визнання мирової угоди з різними механізмами реалізації та значення цього судового рішення як виконавчого документа.

Разом із переконливим списком позитивних моментів дисертаційного дослідження задля об'єктивності експертизи представленої роботи потрібно відмітити наявність певних дискусійних положень, щодо яких слід висловитися окремо. До зауважень та спірних питань, які виявлено в дисертації, можна віднести такі:

1. З огляду на запровадження електронної форми виконавчих документів за новими редакціями процесуальних кодексів, у роботі бажано було висловитися з приводу особливостей змісту ухвал суду, а також можливості відмови від конструкції «ухвала суду як виконавчий документ», залишивши за нею виключно статус підстави виконання.

2. Вимагає додаткового обґрунтування логіка здійснення класифікації учасників реалізації судових ухвал на «суб'єктів безпосереднього виконання ухвали», «суб'єктів, які сприяють виконанню ухвал суду», «суб'єктів, які мають право вимагати виконання ухвали». Така класифікація не дозволяє врахувати визначені здобувачем різні процесуальні форми реалізації судових рішень, а також важливість кожного із суб'єктів реалізації у відповідних цивільних процесуальних правовідносинах.

3. Висловлюючи пропозиції до удосконалення процедури виконання ухвал суду, автор пропонує направляти ухвали про залучення перекладача до установ, в розпорядженні яких перебувають особи, що здобули відповідну освіту та набули необхідні знання чи навички. Зазначені пропозиції складно уявити не лише в контексті співвідношення із принципами диспозитивності та змагальності цивільного процесу, покладаючи на суд обов'язок залучення в процес перекладача, але й можливу процесуальну форму реалізацію такої ухвали, особливо з огляду на те, що й сам здобувач відносить цю ухвалу до ухвал суду, для яких законодавством не передбачена стадія виконання (стор. 56 дисертації).

4. Здобувач пропонує впровадити судовий контроль за виконанням ухвал про призначення опікуна, про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу, проте не обґрунтовується зміст та процесуальна форма такого судового контролю, не доводяться підстави, факти можливого неналежного виконання таких ухвал органами опіки та піклування.

5. Окремі положення запропонованого законопроекту про внесення змін до чинного законодавства не містять чітко визначеного змістового навантаження, а ймовірність їхнього прийняття не обов'язково допоможе в покращенні механізму правового регулювання виконання ухвал суду в цивільному процесі. Це стосується, наприклад, ст. 1¹ Закону України «Про виконавче провадження» щодо сутності виконавчого провадження як однієї із процесуальних форм реалізації судових рішень, а також розмежування термінів «судове рішення» та «рішення суду» задля потреб застосування цього Закону (стор. 60). Авторські пропозиції щодо формулювання ст. 47¹ Закону України «Про виконавче провадження» щодо виконання ухвал суду про забезпечення позову як і щодо виконання ухвали суду про забезпечення позову в справах, пов'язаних із захистом авторського та суміжних прав, а також ухвал про відібрання дитини попри свою можливу корисність та необхідність не знайшли належного теоретичного обґрунтування на сторінках дисертаційного дослідження.

Підбиваючи підсумки щодо переліку зауважень та спірних положень, вкотре слід зауважити, що вони жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, не посягають на визначений рівень наукової новизни та практичної значущості отриманих у ході дослідження результатів. Окремі з цих висновків і тверджень можуть бути уточнені під час прилюдного захисту, стати предметом дискусії під час роботи спеціалізованої вченої ради.

За темою дисертаційного дослідження здобувачем зроблено 19 публікацій, серед яких 9 наукових статей — у наукових фахових виданнях України та періодичних виданнях іноземних країн (Словацької Республіки, Республіки Молдова). Оpubліковані наукові статті відповідають встановленим вимогам та із достатньою повнотою відображають основні результати проведених здобувачем досліджень. Серед зазначених публікацій немає тотожних чи близьких за змістом, а також написаних у співавторстві. З-поміж інших опублікованих праць здобувача, які додатково відображають наукові положення дисертації, є тези (матеріали) конференцій, що додатково вказують на апробацію результатів дослідження на науково-практичних конференціях.

Дисертація та автореферат як за змістом, так і за оформленням відповідають основним вимогам, встановленим для такого виду робіт. Зміст автореферату відображає основні положення дисертації.

На підставі вивчення дисертації та праць здобувача, опублікованих за темою дисертації, необхідно зробити висновок, що представлена дисертація є завершеною самостійною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, яке має істотне значення для науки цивільного процесуального права — формування цілісного науково обґрунтованого уявлення про ухвалу суду як підставу виконання, в тому числі з використанням механізмів виконавчого провадження.

Виходячи з наведеного, маємо змогу констатувати, що дисертація на тему: «Виконання ухвали суду у цивільному процесі», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право, відповідає вимогам, встановленим Порядком присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (п. 11), а її автор, МАЙКА Максим Борисович, заслуговує присудження спеціалізованою вченою радою наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент —

професор кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,

кандидат юридичних наук, професор

Ю. В. БІЛОУСОВ

«10» 06 2019 р.

Підпис *Ю. В. Білоусов*
ЗАСВІДЧУЮ:
Вчений секретар університету

С. Лозинська

